

SENSORVEILEDNING

JUS1111 - Privatrett I - Vår 2019

Orientering om bruk av digitale hjelpemidler – Lovdata Pro – på eksamen

Våren 2018 ble det innført bruk av digitale hjelpemidler ved eksamen i JUS1111.

Under eksamen har kandidatane tilgang til eksamensversjonen av Lovdata Pro. Oppsummert omfatter rettskildetilgangen lover, forskrifter og avgjørelser fra Høyesterett og lagmannsrettene, samt utvalgte internasjonale kilder. Kun eksamensgodkjente henvisningsmerknader vil være tilgjengelige i eksamensmodus og fritekstmerknader vises ikke.

Nærmere informasjon om Lovdata Pro i studier og eksamen finnes her:

<https://www.uio.no/studier/program/jus/lovdata-pro/>

Sensorene forutsettes å gjøre seg godt kjent med regelverket for digitale hjelpemidler på eksamen. Bruken av digitale hjelpemidler kan påvirke kandidatenes rettskildebruk sammenholdt med tidligere eksamensordning. Tilgangen til digitale hjelpemidler forutsettes å ikke innvirke på karakterfordelingen.

Del 1: Praktikum

Innledning

Opgaven består av en tradisjonell praktikumsoppgave som tar opp sentrale temaer i erstatningsrett.

Alternativ hovedlitteratur i erstatningsrett er Viggo Hagstrøm og Are Stenvik: Erstatningsrett, 2015, med unntak av 6.3 (Non-delegable duties), 7.2 (produktansvar), 7.3 (legemiddelansvar), 7.4 (pasientskader), 7.5 (yrkesskader), 8.4 (Kritikken av betingelseslæren), 10.4.3 (erstatning i selskapsforhold), 13.4 (foreldelse) og 13.5 (rettsforfølgning av erstatningskrav), petitavsnitt og fotnoter. Eller Morten Kjelland: Erstatningsrett -en lærebok. Universitetsforlaget 2016. Eller Trine-Lise Wilhelmsen og Birgitte Hagland: Om erstatningsrett – Med utgangspunkt i tekster av Peter Lødrup. Gyldendal 2017. Hele boken er pensum, med unntak av 4.4.3, 4.5, 8.1 (produktansvaret), 8.2 (forurensningsansvaret), 9.2 (Ansvar for yrkesskader), 9.3 (legemiddelansvaret), 9.4 (ansvar for pasientskader), fotnoter, samt registre.

Temaene som tas opp i oppgaven faller i hovedsak inn under læringskravene som gjelder «gode kunnskaper». En nærmere redegjørelse for læringskravene finnes her:

<https://www.uio.no/studier/emner/jus/jus/JUS1111/v19/pensumliste/index.html>

Sensorkorpset gjøres oppmerksom på at det fra og med høstsemesteret 2018 ikke skal stilles konkrete spørsmål til eksamen (vedtatt av PMR). Eksamensoppgaven ber derfor studentene om å drøfte og avgjøre de rettsspørsmål som oppgaven reiser. Omleggingen er fulgt opp i undervisningen. Fakultetets nettressurs om fakultetsoppgaver har bl.a. en oppdatert veiledning til studentene om løsning av praktikumsoppgaver, herunder hvordan de skal gå frem for å identifisere problemstillingene som oppgaven reiser, se

<https://www.uio.no/studier/program/jus/fakultetsoppgaver/veiledning/>

Sensorveiledningen tar som normalt ikke sikte på å angi noen uttømmende angivelse av hva som kan tas opp i besvarelsen, eller å angi et mønster for hva som skal til for å få en god karakter.

Opgaven er delt i to deler. *Den første delen* omhandler skade på Marte i peisbutikken og gjelder spørsmål om ansvarsgrunnlag i form av arbeidsgiveransvar og objektivt ansvar. Partene er enige om at andre ansvarsgrunnlag ikke er aktuelle. Videre er det spørsmål om medvirkning og identifikasjon under forutsetning av at det foreligger ansvar. *Den andre delen* gjelder skade på ambulansesjåføren under avstigning fra ambulansebilen.

Arbeidsgiveransvaret for Fyr og Flamme

Det første spørsmålet er om det foreligger erstatningsansvar for Fyr og Flamme etter reglene om arbeidsgiveransvar i skl. § 2-1. Arbeidsgiveransvaret er godt dekket i hovedlitteraturen.

Kandidatene bør få frem grunnvilkårene for erstatningsansvar. I oppgaven legges det ikke opp til at vilkårene om økonomisk tap og årsakssammenheng skal drøftes, slik at dette kan forutsettes eller omhandles kort. Det sentrale spørsmålet er om vilkårene i skl. § 2-1 foreligger.

Kandidatene bør få frem at det dreier seg om en ordinær culpanorm, men at man må ta hensyn til de krav skadelidte kan stille til den aktuelle virksomheten. Utgangspunktet for aktsomhetsvurderingen følger av foreldrenes anførsler, og kandidatene bør få frem at spørsmålet om uaktsomhet i første rekke er knyttet til om ovnen burde vært sikret med barnegrind eller det burde vært varslet at ovnen var varm, men at det også er en anførsel om manglende førstehjelpsutstyr. En god kandidat ser at uaktsomhetsvurderingen i første rekke er knyttet til Petras adferd, men at det er uklart om spørsmålet om sikring og førstehjelpsutstyr ligger innenfor hennes ansvarsområde. Arbeidsgiveransvaret omfatter imidlertid også kumulative og anonyme feil, slik at Fyr og Flamme kan bli ansvarlig for manglende sikring selv om det var en annen som hadde dette ansvaret. Man kan ikke vente at kandidatene ser denne nyansen.

Kandidaten bør også få frem de relevante momentene i culpavurderingen. Det er her ikke noen anførsel om regelbrudd, så det sentrale blir en risikovurdering, risikoens synbarhet for Petra og hvilke handlingsalternativer som forelå. Føringerne for risikovurderingen er gitt i oppgaveteksten i partenes anførsler. En god kandidat ser at risikoen knyttet til brannskader særlig hos barn er betydelig og at risikoen for skader på barn ble aksentuert av ovnens plassering, at flammen ikke var synlig, at de fleste ovnene var kalde, og at det ikke var tilsyn. Ifølge oppgaven hadde imidlertid butikken drevet i 25 år uten skader, og det er derfor ikke grunnlag for å si at den hadde spesiell oppfordring til å sikre ovnen.

Et vesentlig moment i spørsmålet om risikoen var synbar for Petra er hvilke forventninger hun kunne ha til kundegruppens håndtering av den aktuelle risikoen. Den sentrale dommen er her Rt-2002-1283, se Hagstrøm/Stenvik s. 94, Kjelland s. 113 og Wilhelmsen/Hagland s. 121. Utgangspunktet for drøftelsen blir da hvilke forventninger Petra kunne ha til foreldre som kom inn i butikken med små barn. I Rt-2002-1283, hvor en liten gutt ble skadet i en dam på eiendommen der foreldrene leiet kårbolig, la Høyesterett til grunn at eieren av eiendommen måtte ha en "berettiget forventning om at foreldrene sørget for et tilsyn som sto i rimelig forhold til barnets alder". I tillegg til dammen som risikofaktor var det også en trafikkert vei rundt eiendommen som tilsa tilsyn fra foreldrene. Manglende sikring ble derfor ikke regnet som uaktsom.

Kandidater som ser dommen bør gis et pluss. En god analyse av dommen i forhold til oppgaveteksten bør gis et ytterligere pluss. Her kan det imidlertid ikke forventes mye. Det bør gis et pluss om man får frem at Høyesterett i Dam-dommen la til grunn at dammen ikke utgjorde et faremoment av betydning for barn fra 3-4 år og oppover (dommens side 1286). En slik forutsetning kan ikke uten videre legges til grunn i oppgaven,

hvor også eldre barn lett kan komme borti ovnen. Dommen stadfester også at det i norsk rett ikke er anledning til passiv identifikasjon mellom foreldre og barn ved alvorlig personskade. Det vil være i strid med dette prinsippet om man som følge av Dam-dommen alltid påla foreldrene å ha tilsyn med de minste barna.

Ut fra en slik betraktning bør det avgjørende være hva som er synbart for skadevolder med henblikk på kundegruppene som kommer til butikken – deriblant barnefamilier i etableringsfasen med presumtivt små barn, som har liten konsekvensforståelse og dermed er særlig risikoutsatt ifht. varmekilder. Skaderisikoen øker ved at butikken har mange ovner stående som ikke er i bruk og dermed ufarlige med hensyn til brannskade, mens den angjeldende ovnen er svært varm, uten synbare flammer og dermed ikke skiller seg ut på noen forståelig måte for barn. Selv for eldre barn vil det være vanskelig å orientere seg med hensyn til hvilken ovn som er farlig – de andre ovnene kan berøres uten skaderisiko.

Det bør også kunne forventes at kandidatene ser at det var relativt enkelt for butikken å legge inn sikringsmekanismer i form av varsling/sikring av den aktuelle ovnen og rutiner for muntlig informasjon til kundene, hvilket etter det opplyste også er gjort etter ulykken. Dette tilsier ansvar for butikken, jf. Alpinbakkedommene i Rt. 2000 s. 1991 og Rt. 2001 s. 1221. Disse dommene gjelder varsling av naturbetingede risikofaktorer i alpinbakker. I nærværende sak er risikoen skapt av butikken selv dels for å sørge for en varmekilde i butikken, dels for å vise hvordan ovnene fungerer. En kandidat som ser at det i en slik situasjon er enda større grunn til å pålegge skadevolder å sikre mot skade, bør gis et pluss.

Spørsmålet om arbeidsgiveransvaret er et grensetilfelle og konklusjonen er åpen. Man kan ikke vente at kandidatene får mye ut av analysen av de relevante dommene, men det må forventes at de ser dem og trekker dem inn i drøftelsen. Det avgjørende er om drøftelsen av forholdet til dommene er god. Et særlig vanskelig punkt er spørsmålet om forholdet til reglene om passiv identifikasjon. De som får til dette bør krediteres.

En god kandidat ser også at spørsmålet om manglende førstehjelpsutstyr først er aktuelt som skadebegrensende tiltak, mens varsling/sikring dreier seg om å hindre skade. I hvilken utstrekning det er uaktsomt ikke å ha slikt utstyr vil avhenge av risikovurderingen knyttet til sikring og bør derfor følge denne. Men hvis man kommer til at manglende sikring ikke var uaktsomt, mens manglende førstehjelpsutstyr var uaktsomt, bør man peke på at ansvaret i så fall kun gjelder den skadeøkningen som denne mangelen førte til. Oppgaven gir ikke grunnlag for å si noe om dette.

Objektivt ansvar

Spørsmålet er dernest om forretningen er ansvarlig på objektivt grunnlag, se nærmere Hagstrøm/Stenvik kap. 5, Kjelland kap. 5 og Wilhelmsen/Hagland kap. 10. Det må forventes at kandidaten ser de grunnleggende kravene om en ekstraordinær, typisk og stadig risiko. Objektivt ansvar forutsetter at den varme ovnen slik den var plassert, utgjorde en risiko som vesentlig overskred dagliglivets risiko. En god kandidat ser at en varm ovn i en peisforretning ikke kan regnes som noe uvanlig eller ekstraordinært. Selv om en varm ovn innebærer en generell risiko for brannskader, kan dette ut fra de aktuelle omgivelsene ikke regnes som så upåregnelig at det er naturlig å operere med objektivt ansvar. En del kandidater vil basere drøftelsene sine på HR-2019-52-A (Spinning), jf. særlig avsnitt 34 og 35. Dommen er avsagt 14. januar i år. Kandidater som evner å bruke dommen fornuftig, må gis uttelling, men det kan ikke kreves at kandidatene kjenner til dommen. Det bør gis et pluss om kandidaten peker på at butikken må kunne vente at foreldre

passer på sine barn når de er en forretning som inneholder elementer av risiko i forhold til barnet. Denne drøftelsen kan gjøres ganske kort.

I rettspraksis er det ved flere anledninger fremhevet at fastleggelsen av det ulovfestede objektive ansvaret ikke kun beror på om det foreligger en særlig risiko (stadig, typisk og ekstraordinær), men også på interesseavveininger knyttet til risikoens plassering, jf. bl.a. Rt. 2009 s. 1237. I denne sammenhengen er det lite naturlig å foreta en risikoplassering.

Reduksjon i ansvaret pga skadelidtes medvirkning

Her må det kunne forventes at kandidatene forutsetter at det foreligger ansvarsgrunnlag og finner frem til skl. § 5-1, og presiserer at medvirkning ikke gjelder for barn under 10 år.

Spørsmålet om passiv identifikasjon er vanskelig, se Hastrøm/Stenvik kap. 11.9, Kjelland kap. 13.8.2 og Wilhelmsen/Hagland kap. 22.7, men det må forventes at kandidatene greier å henvise til Rt. 2002.1283 Dam, som avviser passiv identifikasjon ved personskader. Det er tilstrekkelig å henvise til denne dommen, men det er ikke feil om de også henviser til Rt. 1991.1303 Gulvluke. Erfaringsmessig vil en del kandidater ha problemer med spørsmål om passiv identifikasjon.

Utgangspunktet må være at det ikke er anledning til å foreta passiv identifikasjon. Det blir derfor ingen subsidiær drøftelse om betingelsene for medvirkning for øvrig foreligger. På sensormøtet kom det frem at en del kandidater har lest anførselen om at foreldrene avviste «at de ved egen uaktsomhet» har medvirket til skaden, som at det skal foretas en medvirkningsdrøftelse. På sensormøtet var det enighet om at dersom kandidatene har foretatt en forsvarlig drøftelse av foreldrenes medvirkning ved egen skyld, jf. § 5-1 nr. 1, skal drøftelsen derfor godtas, og fører ikke til trekk.

Hvis man først drøfter det subsidiære spørsmålet, bør man også drøfte konsekvensene av evt. uaktsomhet hos foreldrene, som etter lovteksten skal avgjøres ut fra hva som er rimelig når en tar hensyn til atferden, og dens betydning for at skaden skjedde, omfanget av skaden og forholdene ellers. En god kandidat peker på at vurderingen kan bli forskjellig avhengig av ansvarsgrunnlag hos Fyr og Flamme, at det dreier seg om alvorlig og varig invaliditet hos et lite barn, og at feilen her lå hos foreldrene mens reduksjon vil ramme barnet. Dette tilsier lav reduksjon. En kandidat som nevner Rt. 2005.887 Bilbelte som argument for lav reduksjon bør gis et pluss.

Kravet fra Lars Holm mot ambulansens trafikksikring

Spørsmålet her er om trafikksikringen dekker skaden LH pådro seg ved avstigning fra bilen. Kandidaten bør finne frem til bal. § 4 og peke på at det sentrale spørsmålet er om bilen "gjer"-kriteriet er oppfylt.

En god kandidat peker på at det ikke er noe krav i ordlyden om at bilen er i bevegelse.

En god kandidat peker også på at "gjer"-kriteriet i rettspraksis er tolket i samsvar med alminnelige årsaksregler slik at bilen må utgjøre en ikke uvesentlig årsak i hendelsesforløpet frem til skaden. Det bør gis et pluss om kandidaten i denne sammenheng refererer til HR-2016-2560-A. Dommen er ikke referert i pensum og det kan ikke forventes at kandidatene ser den. En alternativ referanse er Rt. 2003.257 Politiflukt, se Kjelland s. 199 og Wilhelmsen/Hagland s. 188, se også Hagstrøm/Stenvik s. 278. Det må imidlertid aksepteres om kandidaten nøyer seg med å referere ordlyden og henvise til forarbeidene om bedømmelsen av bilen som risikofaktor, se Hagstrøm/Stenvik s. 278, Kjelland s. 199-200 og Wilhelmsen/Hagland s. 187-188. Spørsmålet blir da «om skaden er voldt ved en naturlig realisering av det farekompleks som er lovgrunnen for motorvognansvaret, ..., særleg på grunn av den risiko som er knytt til

motorvognens fart, tyngde, lettbevegelse, motor, signaler og teknisk utstyr for øvrig». Der følger også klart av forarbeidene at bestemmelsen i prinsippet omfatter «bl.a. skade noen lir ved å bli klemt i en vognør, slått av en vognør som åpnes, opprevet eller oppskåret av utstyr i vognen, ved å snuble inne i vognen eller i stiggjerd, og annen skade under av- eller påstigning (kfr. RG-1951-844 hvor skade som følge av feiltrinn ble ansett inadekvat).».

Kandidaten bør derfor få frem at av- og påstigningsskader er dekket, såfremt det er relevant årsakssammenheng mellom bilen og den aktuelle skaden. En god kandidat referer til Rt. 2012 s. 233, hvor dekningen for på/avstigningsskader er videre utdypet, jf. Hagstrøm/Stenvik s. 279-280, Kjelland s. 205, og Wilhelmsen/Hagland s. 189-190. Denne saken gjaldt fall under avstigning fra en tankbil. Høyesterett uttaler med referanse til lagmannsrettens begrunnelse at selv "om det ikke var noen teknisk feil ved tankbilens utforming og høyde. As egen opptreden kommer helt i bakgrunnen." Ansvar var derfor omfattet av bal. § 4. Høyesterett reserverer seg imidlertid mot tilfeller hvor skaden skyldes forhold utenfor vognen, f.eks. glatt underlag.

I oppgaven stod motorvognen stille da skaden oppstod. Skaden er dels forårsaket av høyden ved avstigning, dels av at skadelidte tråkket forkjært. Høyden på 53 cm er lavere enn tankbildommen, hvor høyden var 1,5 meter. De relevante momentene i vurderingen er om høyden på 53 cm kan sees som en risikofaktor knyttet til bilen som overstiger det normale ved på og avstigning, og skadelidtes egen adferd ved at han glemte å trekke ut stiggjølen og tråkket feil. Med en god drøftelse bør begge konklusjoner aksepteres.

På sensormøtet kom det frem at enkelte kandidater drøfter spørsmålet om Lars har medvirket til skaden ved egen skyld, jf. bal. § 7. En drøftelse av medvirkningsspørsmålet godtas, og bør gis en viss uttelling dersom drøftelsen er god. Samtidig bør en evt. drøftelse av medvirkningsspørsmålet ses i sammenheng med hvordan kandidaten har løst spørsmålet om vi her står overfor en skade som er omfattet av «gjer»-kriteriet eller om det er As opptreden som er dominerende.

På sensormøtet kom det frem at oppgaven synes å skille godt. Kandidatene finner frem til rettsspørsmålene som oppgaven reiser, mens kvaliteten på drøftelsene varierer. Enkelte kandidater synes å ha kommet i tidsnød mot slutten av oppgaven.

- Veiledning til Del 1 er forfattet av Trine-Lise Wilhelmsen, 28.05.2019. Birgitte Hagland har revidert veiledningen etter sensormøtet den 13.06.2019.

Del 2: Teori

Oppgaven lyder:

Gjør rede for reglene om tilbakekallelse av tilbud og aksept, inkludert tilbakekallelse re integra. Reglene i angrerettsloven og kjøpsrettskonvensjonen skal ikke behandles.

Oppgaveteksten angir to timer som rimelig tidsbruk på oppgaven. Oppgaven prøver studentene i et viktig tema i den del av avtaleretten som faller inn under JUS1111: «Lovfestede og ulovfestede regler og prinsipper om avtaleinngåelse». Dette sier læringskravene at studentene skal ha *gode kunnskaper* om. Temaet blir forklart i pensumlitteraturen (Hov og Høgberg, *Alminnelig avtalerett* s. 114-117 og Woxholth, *Avtalerett* s. 74-82) og er blitt tatt opp både på forelesninger og kurs. Det er avsagt to høyesterettsdommer om re integra-regelen i de senere år, Rt. 2012 s. 1904 og HR-2017-1782-A, som begge har blitt omtalt i undervisningen. I lærebøkene er Rt. 2012 s. 1904 behandlet, men ikke i Hov/Høgbergs bok fra 2009.

På grunn av oppgavens uttrykkelige avgrensning mot angrerettloven og kjøpsrettskonvensjonen (jf. avtaleloven § 9a) har jeg vanskelig for å se at oppgaven kan reise noen avgrensningsvansker. Kandidatene bør derfor ha gode forutsetninger for å besvare oppgaven.

Kandidatene må få frem at vi her befinner oss i avtaleloven, som bygger på at avtaler inngås ved utveksling av tilbud og aksept. Kort å nevne at dette bare er én av flere måter avtaler kan inngås på etter gjeldende rett, viser oversikt og vil etter mitt skjønn være et pluss.

Avtaleloven § 7 er sentral for en besvarelse av oppgaven: «Kaldes tilbud eller svar paa tilbud tilbake, er tilbakekaldelsen virksom, hvis den kommer frem til den anden part før eller samtidig med, at tilbudet eller svaret kommer til hans kundskap». Bestemmelsen illustrerer at norsk avtalerett bygger på *løfteprinsippet*: et tilbud (som er et betinget løfte) binder løftegiveren fra det kommer til adressatens kundskap, og det er bindende frem til tilbudet avslås eller til akseptfristen utløper uten at tilbudet er blitt akseptert. Men så lenge tilbudet *ikke* er kommet til adressatens kundskap, e-posten ligger i innboksen uten å ha blitt åpnet, kan det trekkes tilbake. Paragraf 7 gjør det klart at tilbakekallet vil være rettidig dersom det «kommer frem» før tilbudet kommer til tilbudsmottakerens kundskap, for eksempel ved at en ny e-post med tilbakekallet kommer i innboksen før adressaten får lest e-posten med tilbudet, eller ved at tilbudsgiveren ringer og tilbakekaller et tilbud som er sendt i brev, før tilbudsmottakeren har lest det.

Forarbeidene sier følgende om hva som skal til for at noe skal anses å ha «kommet frem»: Meldingen skal være brakt under slike ytre forhold at avsenderen «efter livets alminnelige regel» kan regne med at mottakeren umiddelbart blir kjent med den (utkast til lov om avtaler og andre retshandler paa formuesrettens omraade, 1914 s. 25). Kandidatene har ikke tilgang til forarbeidene ved eksamen, men både lærebøkene og undervisningen har forklart innholdet i begrepet «kommet frem». Kandidatene bør få frem at tilbakekallet vil kunne være «kommet frem» selv om mottakeren ikke har gjort seg kjent med innholdet.

Det som nå er sagt om tilbakekall av tilbud, gjelder også for tilbakekall av aksept. En aksept er jo dels et løfte, akseptanten forplikter seg til tilbudet, men samtidig et påbud ettersom tilbudsgiveren ved aksepten blir endelig bundet. Heller ikke akseptens løftevirkning inntreffer før aksepten kommer til løftegiverens kundskap; også en aksept vil derfor være tilbakekalt i tide dersom tilbakekallet kommer frem før aksepten er kommet til tilbudsgiverens kundskap.

Det vil være et pluss om en kandidat illustrerer disse litt abstrakte reglene med ett eller flere praktiske eksempler.

Noen kandidater nevner kanskje at disse reglene bare er praktiske for tilbud og aksept som avgis med et visst mellomrom. Når tilbud og aksept utveksles muntlig og umiddelbart etter hverandre, er det ikke rom for tilbakekall etter § 7. Det vil det heller ikke være ved «realhandlinger»; har man betalt på parkometeret, går det ikke å trekke «aksepten» tilbake. Det må være positivt å nevne dette, men det bør ikke trekkes for å la det være.

Tilbakekall re integra

Når først tilbud og aksept er kommet til mottakerens kunnskap, er den klare hovedregel at avgiverne er avtalerettslig bundet og ikke kan trekke seg – *pacta sunt servanda*. Oppgaveteksten er imidlertid klar på at kandidatene skal ta opp et unntak fra denne regelen: tilbakekall «re integra», jf. avtaleloven § 39 annet punktum.

De gode kandidater får frem at avtaleloven § 39 annet punktum etter sin ordlyd ikke handler om tilbakekall av tilbud og aksept. Bestemmelsen refererer til de mange bestemmelser i avtaleloven som lar det være avgjørende for en rettsvirkning om man er i god tro eller ikke, og gjelder spørsmålet om når denne gode tro må foreligge. Men det er, ikke minst etter de to nevnte høyesterettsdommer, sikker rett at § 39 annet punktum kan anvendes *analogisk* på tilbakekall av tilbud og aksept.

Kandidatene bør se at ordlyden stiller opp to vilkår for at et tilbakekall som kommer etter at tilbudet eller aksepten er kommet til adressatens kunnskap, likevel kan hindre binding: Mottakeren må ikke ha innrettet seg etter viljeserklæringen, og det må foreligge «særlige grunde». I Hov og Høgbergs lærebok gis det uttrykk for å være et eget vilkår at tilbakekallet må ha kommet *kort tid* etter tilbudet/aksepten kom frem til mottakeren. I Rt. 2012 s. 1904 slås det fast at dette ikke er et selvstendig vilkår, men «tidsmomentet vil normalt ha betydelig vekt ved vurderingen av grad av innrettelse, og bør etter mitt syn inngå i den vurderingen» (avsnitt 51). I den konkrete saken tok det 14 dager før tilbakekallet kom. Førstvoterende bemerket at det var «heller lang tid» (avsnitt 55), men anså det likevel rettidig under de konkrete omstendigheter.

Innrettelse. Både forarbeidene og Rt. 2012 s. 1904 gir uttrykk for at ikke enhver hensyntagen til tilbudet eller aksepten vil være en «innrettelse» som utelukker at disposisjonen kan tilbakekalles. Motparten kan «ikke anses å ha innrettet seg dersom tilbakekall kan skje uten skade eller ulempe» (Rt. 2012 s. 1904 avsnitt 52). En ren psykisk innrettelse er ikke tilstrekkelig. I Rt. 2012 s. 1904, som gjaldt en privatpersons kjøp av en leilighet, var det videre ikke tilstrekkelig til innrettelse at det var avholdt kontraktsmøte, overlevert avtaleutkast, mottatt et forskudd på 1 % av kjøpesummen og at selgeren, som hadde flere leiligheter til salgs, hadde endret salgsmaterialet slik at det fremgikk at den aktuelle leiligheten var solgt.

«*Særlige grunde*». Verken lovteksten eller forarbeidene setter noen begrensninger på *hva slags forhold* som kan utgjøre «særlige grunde», og det legges opp til en «bred, skjønsmessig vurdering» (HR-2017-1782-A avsnitt 29). «Særlige» indikerer derimot at terskelen for å godta tilbakekall er høy. Hensynet til forutsigbarhet i kommersielle forhold tilsier at terskelen må være særlig høy her.

I Rt. 2012 s. 1904 fant Høyesterett at det forelå «særlige grunde» og lot kjøperen av leiligheten gå fra avtalen. Avgjørende var hennes psykiske lidelser, som Høyesterett mente hadde motivert hennes kjøp. Høyesterett er inne på at avtalesensur etter avtaleloven § 36 var aktuelt. Siden avtaleloven § 36 ikke er pensum på JUS1111, kan vi imidlertid ikke kreve at kandidatene går inn på forholdet mellom re integra-regelen og avtaleloven § 36.

I HR-2017-1782-A, som gjaldt en kontrakt mellom næringsdrivende, ble det ikke ansett tilstrekkelig for å gå fra avtalen at den annen part sendte faktura med for høye beløp og samtidig langt på vei var utilgjengelig på en måte som gav inntrykk av at parten nedprioriterte oppfyllelse av avtalen. Høyesterett uttalte at selv om det ikke er utelukket å trekke inn slik «etterfølgende adferd fra den andre avtaleparten, vil nok slik adferd – i alle fall alene – i praksis vanskelig gi grunnlag for bruk av re integra-regelen dersom det, som her, er inngått en avtale mellom profesjonelle og likeverdige parter» (avsnitt 34).

Kandidater som klarer å trekke synspunkter av generell rekkevidde ut av dommene, eller annen rettspraksis for den saks skyld, bør selvsagt premieres. Siden kandidatene presumptivt bare har studert i ett semester, kan man imidlertid ikke stille store krav her.

Det kan hevdes at et tilbakekall som andre påbud må tillegges eventuell rettsvirkning fra «det kommer frem», men meg bekjent er dette ikke slått fast i autoritative rettskilder. I kursundervisningen har studentene diskutert en oppgave der Marte Kirkerud trakk sin angivelige aksept tilbake ved å svare på en bekreftelse av avtalen som så mange slike bekreftelser var sendt automatisk på e-post, og hvor det nederst stod at svar til avsenderadressen ikke ville komme fram. Studenter som klarer å overføre noe fra denne oppgaven til en teoretisk besvarelse som den de har fått nå, bør få poeng for det, men det kan selvsagt ikke kreves.

- Veiledning til Del 2 er forfattet av Harald Irgens-Jensen, 04.06.2019. Revidert etter sensormøtet den 13.06.2019.